

Кои според Вас са причините за растежа на българската икономика в последните години?

Дефиницията за икономически растеж поставя в основата му нарастването на общия обем на стоките и услугите, произвеждани от дадена икономика. Обикновено се измерва в процентно нарастване на реалния брутен вътрешен продукт (БВП), като отношение към даден базисен период. И тъй като брутният вътрешен продукт представлява сумата от потребление, инвестиции, правителствени разходи и нетен износ в една държава, би трябвало, задавайки си въпроса в заглавието да се опитаме да отговорим, насочвайки се именно към тези четири компонента.

Започвайки отзад напред едва ли нетният износ, или както запознатите с материята знаят, че това не е нищо друго освен брутният износ минус брутният внос, би могъл да има особено положително влияние върху икономическия растеж на България в последните години. Отрицателният знак на нетния износ, представляващ изоставането на брутният износ от брутният внос, подчертава по-скоро негативното влияние на последния компонент в графата на БВП. Осезаемо разширението на дефицита по търговското салдо не е за пренебрегване и би имал доста позначителен ефект (разбира се – отрицателен) върху българската икономика в отсъствието на добрия поток от чуждестранни инвестиции.

В доста случаи правителствените разходи не се взимат под внимание, защото те зависят от политически, а не от икономически фактори. Въпреки това, правителствените разходи в последните години не са никак малко и определено оказват влияние върху икономическия растеж на българската икономика. Свърхизлишъкът в бюджета в последните години, обаче говори за едно доста голямо подсигуриране на правителството, което има и своите отрицателни ефекти. Харченето на едро и наведнъж в рамките само на месец на бюджетния излишък, генериращо скок на инфлацията, както и изключително малкият пай от бюджета, заделен за образование и здравеопазване, навеждат на извода, че растежът на БВП се случва не поради, а въпреки правителството. От тази гледна точка, сегашният икономически ръст е много по-нисък от възможния и то именно заради ниските нива на ефективност на правителството и институциите, които несъмнено са пречка за инвестициите на предприемачите и имат негативен ефект върху потенциала на икономиката.

Инвестициите са безспорно перото от БВП с най-значимо влияние върху растежа на българската икономика в последните години. Притока на чужди капитали се дължи предимно на ниските лихвени проценти и на оптимизма за развитие на бизнес в България, въпреки подкопаващите резултати или по-скоро липсата на такива от реформите в българската държава. Львският пай от инвестициите в страната се заделя за обслужващи дейности като търговия, транспорт, съобщения, операции с недвижими имоти, бизнес услуги, хотелиерство, ресторантьорство. Значително по-малко са насочените в сферата на преработващата, както и на добивната промишленост. Строителството едва ли се нуждае от нещо повече, освен малко морал, а последното място в листата на разпределение на инвестициите в България на образование, здравеопазване и социални дейности е красноречив факт, че може да се желае много повече.

Потреблението определено бележи ръст според статистическите данни в последните години и въпреки условията на непрекъснато нарастващи цени на стоки и услуги влиянието му върху икономическия растеж е осезаемо.

Намаляването на данъците в последните години, в частност на корпоративния данък и осигуровките и въвеждането на плоския данък безспорно преместват кривата на съвкупното търсене надясно и нагоре, което оказва положително влияние върху икономическия ръст на

България. Въпреки тези позитиви, огромният бюджетен излишък позволява доста по-осезаемо намаляване на данъци и осигуровки, действия, които без съмнение ще имат тласкащ ефект върху икономиката, без да повлияят фрапиращо на бюджетния излишък. Види се, необясними са причините държавата да взима от джоба на българския данъкоплатец, за да изхарчи отново набраните средства, средства генерирани огромен бюджетен излишък, средства безспорно катализиращи инфлацията в страната.

Не на последно място трябва да се поставя и бизнес оптимизма в България. Въпреки безбройните пречки пред дребните и средни предприемачи, въпреки негативизма, лъхач от докладите на Европейската комисия, бизнес оптимизмът е налице. Като доказателство служат непрекъсващите притоци на капитали от чужбина и значителният дял на преките чуждестранни инвестиции – моторът, лично според мен, на българската икономика в последните години.

Високият и устойчив стопански растеж е пряко свързан с наличието на лична свобода и отговорност за всички икономически активни лица. Основните елементи на свободата са защитата на здравето и живота на хората, доброволната и безпрепятствена размяна, добре дефинираното право на собственост, върховенството на закона, ниските данъци, свободното движение на хора, капитали, стоки и услуги и, разбира се, стабилните пари. Валутният борд – не мога да изпусна този паричен режим в листата с причините за растежа на българската икономика в последните години. Един от ключовите фактори за икономическия подем, поставящ края на безконтролното печатане на пари и осигуряващ стабилност на лева. Валутният борд е основна причина за рязкото спадане на лихвените проценти по кредитите и за възвръщането на доверието в лева. Освен това с негова помощ се натрупва и значителен валутен резерв. А резултатите – те несъмнено са положителни.

Безспорен приоритет сред причините за растежа на българската икономика в последните години има разширяването на икономическата свобода. Преходът към пазарна икономика и загърбването на непазарните механизми, изповядвани от тоталитарния режим, оказват значимо влияние за благоприятния тренд на българската икономика. Факт е обаче, че реформи в управлението са повече от необходими ако искаме да запазим икономическия ръст в тези си проценти. Действия като намаляване на размера на правителството, намаляване на административния апарат, намаляване на преките данъци, реформи в съдебната система и преодоляване на ендемичната вече за България корупция във властта биха били основата за един доста по-значителен скок, а и предпазна стена пред появилото се забавяне на икономиката в световен мащаб.

Игнат Ангелов

2008 г.